

OPERACIONALIZACIJA KONCEPTA:

**VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO DELO Z NADARJENIMI DIJAKI
V SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU**

Gradivo je nastalo na osnovi sklepa 96. seje Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 16.11.2006. Potrdila ga je tudi Razširjena programska skupina za svetovalno delo v vrtcih, šolah in domovih, vodja prof.dr. Drago Žagar.

Soavtorji operacionalizacije koncepta so:

Mag. Tanja Bezić, Zavod RS za šolstvo, vodja

Tatjana Ažman, Gimnazija Vič, Ljubljana

Marija Dominko, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana

Darka Hvastja, Gimnazija Bežigrad, Ljubljana

Mojca Kirbiš, OŠ Rada Robiča Limbuš

Mag. Vida Lončarič, Srednja šola za gostinstvo in turizem Celje

Mag. Gordana Rostohar, Gimnazija Brežice

Mag. Srečko Zorko, Ravnatelj I. gimnazije Maribor

Uvod

Koncept vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju pomeni nadaljevanje uresničevanja posebne skrbi za nadarjene v slovenskem šolskem sistemu (v nadaljevanju Koncept...), ki se, na osnovi Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ, sicer postopno, a sistematično uresničuje že od leta 2000/2001 dalje.

V tem gradivu so operacionalizirana v Konceptu zapisana izhodišča za vzgojno izobraževalno delo in model odkrivanja nadarjenih v srednjem izobraževanju. Navedene so najpomembnejše naloge, nosilci, izvajalci, sodelavci, oblike in metode dela ter okvirni čas za izvedbo naloge.

Koncepta se uresničuje v petih korakih.

A. INFORMIRANJE IN IZOBRAŽEVANJE VODSTVENIH IN SVETOVALNIH DELAVCEV ŠOL

S »Konceptom« in njegovo operacionalizacijo morajo biti najprej **temeljito seznanjeni vodstveni in svetovalni delavci srednjih šol**. Za usposabljanje ravnateljev in svetovalnih delavcev poskrbi ustrezni javni zavod ter Ministrstvo RS za šolstvo.

B. PRIPRAVA NA UVAJANJE KONCEPTA NA POSAMEZNI ŠOLI

Pomembna naloga vodstva ustanove je, da pred začetkom uvajanja Koncepta **poskrbi** za kakovostno pripravo vseh strokovnih delavcev šole ter tudi za informiranje staršev in širšega okolja, ki bi lahko prispevalo k njegovemu kakovostnemu uresničevanju.

Naloge	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode Izvajanja nalog	Čas Izvedbe
Informiranje strokovnih delavcev, sveta šole, sveta staršev in širšega okolja o Konceptu	Ravnatelj	Koordinator, svetovalna služba	Študijske konference, sestanki, delavnice	Pomlad pred uvajanjem
Analiza obstoječega stanja o delu z nadarjenimi dijaki na šoli	Svetovalna služba	Projektna skupina	Ankete, intervjuji, poročila mentorjev itd.	Pomlad pred uvajanjem
Imenovanje projektne skupine za delo z nadarjenimi in koordinatorja za delo z nadarjenimi¹, vodje projektne skupine	Ravnatelj	Ravnatelj	Imenovanje	Pomlad pred uvajanjem

¹ Koordinator, ki skrbi za koordinacijo izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki, je lahko vsak strokovno usposobljen in motiviran strokovni delavec šole. Priporočamo pa, da je koordinator šolski svetovalni delavec.

Oblikovanje vizije in ciljev dela šole za delo z nadarjenimi dijaki in njena umestitev v razvojni načrt dela šole in v LDN ²	Ravnatelj	Projektna skupina	Delovna srečanja učiteljskega zbora šole	Pomlad pred uvajanjem
Načrt strokovnega spopolnjevanja	Ravnatelj	Projektna skupina	Pri načrtovanju sodelujejo strokovni delavci šole	Pomlad pred uvajanjem
Strokovno spopolnjevanje izvajalcev programov/ dejavnosti ³	Ravnatelj	Projektna skupina, svetovalna služba, notranji in zunanji strokovnjaki, uspešni mentorji	Seminarji, samoizobraževanje, študijska srečanja	Pomlad pred uvajanjem, kasneje stalna naloga
Oblikovanje načrta sprotnega spremljanja uresničevanja ciljev in upoštevanja načel dela z nadarjenimi	Ravnatelj	Projektna skupina	Timsko delo projektne skupine in vodstva	Do začetka vsakega šolskega leta
Informiranje novincev in staršev o Konceptu	Razrednik	Projektna skupina in svetovalna služba	Roditeljski sestanek za vse starše prvega letnika	September - oktober
Pregled ponudbe programov za spodbujanje razvoja nadarjenosti	Ravnatelj	Koordinator, mentorji	Pisna informacija, javna objava ponudbe	September – oktober

C. ODKRIVANJE NADARJENIH

C.1. Prvi način odkrivanja

Naloga	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode izvajanja nalog	Čas
Potrditev identifikacije nadarjenosti ⁴	Svetovalna služba	Razrednik	Sestanek OUZ-seznanitev s podatki, ki jih razredniku predloži dijak sam. ⁵	September v 1. letniku ali kadarkoli kasneje, ko dijak izpolni predviden kriterij.

² Cilji in naloge je naj bodo del **Razvojnega načrta ustanove** in ustrezno umeščeni v **Letni delovni načrt**. V LDN naj bo razvidna predvsem ponudba programov oz. dejavnosti, ki jih šola ponuja za delo z nadarjenimi dijaki (Koncept, poglavje V).

³ Tudi psihologi se morajo za izvedbo testiranja dodatno usposobiti.

⁴ Če je bil dijak za nadarjenega že identificiran v OŠ ali v drugi srednji šoli in/ali je bil že potrjen kot Zoisov štipendist, se kot izhodišče sprejme s strani OŠ oz. srednje šole podpisano poročilo o potencialih in dosedanjih dosežkih dijaka.

⁵ Ti podatki naj bi najmanj zajemali:

- področja že identificirane nadarjenosti in /ali dokazilo o tem, da je dijak pridobil Zoisovo štipendijo.
- področja dejavnosti v OŠ oz. v drugi srednji šoli in morebitni dosežki.

Lahko pa še:

- interes dijaka za poglobljanje ali pospeševanje oz. za razširjanje znanj pri posameznih predmetih srednje šole ali za razširjanje ali obogatitev kurikulum (interesne dejavnosti, krožki, klubi itd),
- dejstva in/oz. namere o vključitvi dijaka v verificirane programe (npr. glasbena šola, vrhunski šport, amatersko gledališče, itd).
- morebitne težave, ki jih predvideva dijak na posameznih predmetnih področjih in opis posebnosti učenja

Seznanitev in pridobitev mnenja dijaka in staršev⁶	Svetovalna služba	Svetovalna služba; razrednik	Individualni pogovor	Po sestanku OUZ
--	-------------------	------------------------------	----------------------	-----------------

C.2. Drugi način odkrivanja (poteka skozi celotno obdobje izobraževanja)

1. stopnja: Evidentiranje dijakov, ki bi lahko bili nadarjeni

Nosilec te stopnje odkrivanja je koordinator za delo z nadarjenimi.

Naloga	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode izvajanja nalog	Čas
Opazovanje dijakov med rednim vzgojno-izobraževalnim delom.	Koordinator	Razrednik, učitelji, mentorji, zunanji sodelavci	Sprotno opazovanje znakov nadarjenosti in dosežkov dijakov. ⁷	Stalna naloga
Potrjevanje predlogov za vključitev dijaka v evidenco nadarjenih dijakov	Koordinator	Razrednik	Sestanek OUZ, na katerem učitelji in svetovalna služba oddajo ali predstavijo svoje mnenje o dijaku; na tem sestanku se obravnava tudi morebiten predlog dijaka za evidentiranje.	Najmanj enkrat v ocenjevalnem obdobju
Evidenca dijakov, ki bi lahko bili nadarjeni	Koordinator	Svetovalna služba	Oblikovanje evidence	Po potrditvi predloga na OUZ
Seznanitev dijaka in starša ter pridobitev njunega mnenja ter soglasja za identifikacijo.⁸	Svetovalna služba	Svetovalna služba	Individualni pogovor	Po sestanku OUZ

(npr. izjemno nizka motiviranost za kakšno področje ali predmet itd; izredne socialne razmere – npr. oddaljenost od šole, ...).

Dijaku in njegovim staršem mora biti prepuščeno, da omenjene informacije v srednji šoli odda ali ne.

⁶ **Nalogo izvede svetovalna služba, ki organizira in izvede individualni pogovor z dijakom in starši.** V tem pogovoru ju seznanijo z ugotovitvijo oddelčnega učiteljskega zbora ter pridobi njuno mnenje o videnju nadarjenosti. Pridobi tudi njuno pisno soglasje za nadaljevanje spremljanja razvoja. Če se za to odločijo, svetovalna služba začne voditi mapo osebnih podatkov. Svetovalna služba predlaga staršem in dijaku, da oddajo vlogo za pripravo individualiziranega programa dela zanj oz. za pripravo pedagoške pogodbe. Starši oz. dijak vlogo oddajo razredniku.

⁷ Vsi sodelujoči naj bodo pozorni na znake nadarjenosti, ki se kažejo v značilnostih nadarjenih dijakov (Koncept, II. poglavje) in na dosežke.

⁸ **Nalogo izvede svetovalna služba, ki organizira in izvede individualni pogovor z dijakom in s starši.** V individualnem pogovoru ju seznanijo z ugotovitvami OUZ, pridobi njuno mnenje ter podpis soglasja dijaka in staršev za izvedbo postopka identifikacije. S pridobitvijo soglasja staršev za identifikacijo nadarjenosti svetovalna služba prične voditi osebno mapo učenca v skladu z zakonom.

2. Stopnja: Identifikacija nadarjenih dijakov

Nosilec naloge je **svetovalna služba šole**. Naloge se izvedejo praviloma najkasneje v mesecu dni po evidentiranju in pridobitvi soglasja dijaka in staršev.

Naloge	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode izvajanja nalog	Čas
Testiranje intelektualnih sposobnosti	Psiholog (šolski ali zunanji)	Psiholog (šolski ali zunanji)	Individualno ali skupinsko testiranje	V mesecu dni po evidentiranju
Testiranje ustvarjalnosti	Psiholog (šolski ali zunanji)	Psiholog (šolski ali zunanji)	Individualno ali skupinsko testiranje	V mesecu dni po evidentiranju
Izpolnjevanje ocenjevalne lestvice nadarjenosti ⁹	Svetovalna služba	Strokovni delavci, zunanji mentorji	Izpolnjevanje ocenjevalne lestvice nadarjenosti.	V mesecu dni po evidentiranju
Analiza rezultatov ocenjevalne lestvice	Svetovalna služba	Svetovalna služba v sodelovanju z učitelji	Analiza podatkov zbranih iz ocenjevalnih lestvic učiteljev	V mesecu dni po evidentiranju
Ugotovitev o tem, da je dijak prepoznan za nadarjenega	Svetovalna služba	Razrednik	Sestanek OUZ ¹⁰	V mesecu dni po evidentiranju
Seznanitev in pridobitev mnenja dijaka in staršev ¹¹	Svetovalna služba	Svetovalna služba, razrednik	Individualni pogovor	Po sestanku OUZ

C.3. Tretji način odkrivanja

Naloge	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode izvajanja nalog	Čas
Potrditev nadarjenosti na osnovi dosežka dijaka ¹²	Svetovalna služba	Razrednik	Sestanek OUZ	Kadarkoli v šolskem letu

⁹ Izbor področij in ocenjevalcev se določi na sestanku OUZ, po pridobitvi soglasja za identifikacijo.

¹⁰ Na sestanku OUZ sodelujejo vsi sodelujoči v procesu identifikacije, tudi mentorji, ki niso člani OUZ in zunanji sodelavci (npr. psiholog).

¹¹ **Nalogo izvede svetovalna služba ali razrednik, ki organizira in izvede individualni pogovor z dijakom in starši.** V tem pogovoru ju seznanijo oddelčnega učiteljskega zbora ter pridobi njihovo mnenje. Svetovalna služba predlaga staršem in dijaku, da oddajo vlogo za pripravo individualiziranega programa dela zanj oz. za pripravo pedagoške pogodbe. Starši oz. dijak vlogo oddajo razredniku.

¹² Dijak mora doseči prva tri mesta na državnem nivoju ali zlato priznanje za določeno predmetno področje ali se uvrstiti na mednarodno tekmovanje. Nadarjenost na področju umetnosti, znanosti, športa, kulture itd. se lahko ugotovi na osnovi vidnega dosežka na državnem ali mednarodnem nivoju. Ustrezna dokazila dijak predloži razredniku.

Seznanitev in pridobitev mnenja dijaka in staršev¹³	Svetovalna služba	Svetovalna služba, razrednik	Individualni pogovor	Po sestanku OUZ
---	-------------------	------------------------------	----------------------	-----------------

D. VZGOJNO- IZOBRAŽEVALNO DELO Z NADARJENIMI DIJAKI

Naloga	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode izvajanja VIZ dela	Čas
Priprava in ponudba programov/ dejavnosti šole in programov v okolju (drugih šol, razpisov itd...)	Ravnatelj Koordinator	Projektna skupina mentorji, zunanji sodelavci	Koncept, poglavje V.2.	Najkasneje do konca septembra v šolskem letu
Sprejemanje prijav za ponujene dejavnosti šole	Koordinator	Mentorji posameznih dejavnosti	Sprejemanje prijav in oblikovanje skupin	September
Sprejemanje vlog dijakov in njihovih staršev za pripravo INDEP in/ali pedagoških pogodb¹⁴	Razrednik	Razrednik		Najkasneje v mesecu dni po potrjeni identifikaciji
Priprava osnutkov INDEP oz. pedagoških pogodb	Razrednik	Svetovalna služba	Individualni pogovori z dijaki, starši, z učitelji in mentorji	Najkasneje mesec dni po oddaji vloge dijaka za INDEP oz. za PP.

¹³ **Nalogo izvede svetovalna služba ali razrednik, ki organizira in izvede individualni pogovor z dijakom in starši . V tem pogovoru ju seznanijo z ugotovitvijo oddelčnega učiteljskega zbora ter pridobi njihovo mnenje o videnju dijakove nadarjenosti; Pridobi tudi njuno pisno soglasje za nadaljevanje spremljanja razvoja mladostnika. Če se za to odločijo, svetovalna služba začne voditi mapo osebnih podatkov v skladu z zakonom. Svetovalna služba predlaga staršem in dijaku, da oddajo vlogo za pripravo individualiziranega programa oz. za pripravo pedagoške pogodbe. Starši oz. dijak vlogo oddajo razredniku.**

¹⁴ **INDEP (Individualizirani program izobraževanja) naj vključuje najmanj naslednje elemente:**

- Značilnosti, potrebe, želje in interesi dijaka
- Dolgoročni in letni cilji INDEP
- Individualizacija pri pouku - predmet, učitelj, vsebine, oblike in metode učenja in preverjanja znanja
- Načrtovane dejavnosti znotraj in zunaj šole , izvajalci
- Posebne potrebe dijaka in predvidene rešitve
- Sprotna in končna evalvacija
- Načrt za dopolnjevanje programa za naslednje šolsko leto

Pedagoška pogodba je nujna, kadar načrt prilagajanja vključuje rešitve, ki presega določila zakonskih in podzakonskih aktov.

Pridobitev mnenja in soglasja dijaka in starša k osnutku INDEP ali ped. pogodbe	Razrednik	Svetovalna služba	Individualni pogovor z dijakom in starši, pridobitev soglasja	Najkasneje mesec dni po oddaji vloge dijaka za INDEP ali pedagoško pogodbo
Izvajanje in sprotno spremljanje izvajanja INDEP oz. pedagoških pogodb	Razrednik	Učitelji mentorji, razrednik	Vzgojno-izobraževalno delo (Koncept, pogl. V.2), pogovori s starši, z dijaki, z izvajalci programa	Sprotno delo
Analiza uresničevanja INDEP oz. pedagoških pogodb	Razrednik	Mentorji, razrednik, svetovalna služba	Sestanek izvajalcev programa, razrednika in svetovalne službe; Pogovor z dijakom, Pogovor s starši; pridobitev soglasja staršev in dijaka za nadaljevanje programa ali spremembe	Najmanj ob koncu šolskega leta

E. ANALIZA IZVAJANJA PROGRAMOV, EVALVACIJA URESNIČEVANJA KONCEPTA TER DOPOLNJEVANJE IN NAČRTOVANJE NOVIH PROGRAMOV

Naloga	Nosilec	Izvajalci	Oblike in metode Izvajanja programov	Čas
Analiza izvajanja vseh INDEP in posebnih programov šole	Koordinator	Projektna skupina, razredniki, mentorji	Analiza dokumentacije, ankete, vprašalniki, intervjuji strokovnih delavcev, dijakov, staršev	Konec šolskega leta
Celovita evalvacija izvajanja Koncepta na šoli	Ravnatelj	Projektna skupina Svetovalna služba	Sestanek CUZ, anketa za učence in starše	Konec šolskega leta
Načrtovanje novih ter dopolnitev starih programov	Ravnatelj	Projektna skupina Razredniki Strokovni delavci	Sestanki OUZ, sestanki mentorjev	Pred začetkom novega šolskega leta

Za uresničevanje koncepta, do priprave novega priročnika, priporočamo uporabo vseh virov in literature navedene v konceptu, še posebej priročnik, ki ga je leta 2006 izdal Zavod RS šolstvo: Bezić, T., Blažič, A., Brinar Huš, M., Boben, D., Marovt, M., Nagy, M., Žagar, D., (2006). Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod RS šolstvo.